

Associationsrättsliga frågor, m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet åtta motionsyrkanden från allmänna motionstiden år 2002 på det associationsrättsliga området. Motionsyrkandena gäller nya företags- och associationsformer, kooperativ verksamhet samt aktiekapitalets storlek. Därutöver behandlas två motionsyrkanden rörande näringsförbud.

Utskottet avstyrker bifall till samtliga motionsyrkanden, i huvudsak med hänvisning till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida samt pågående utrednings- och beredningsarbete.

I betänkandet finns fem reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Utskottets överväganden	4
Ny bolagsform för mindre företag.....	4
S.k. singelföretag	6
Ny associationsform för icke vinstutdelande verksamhet.....	7
Sociala kooperativ	9
Aktiekapitalets storlek	10
Näringsförbud.....	11
Reservationer.....	15
1. Ny bolagsform för mindre företag (punkt 1)	15
2. S.k. singelföretag (punkt 2)	15
3. Ny associationsform för icke vinstutdelande verksamhet (punkt 3).....	16
4. Ny associationsform för icke vinstutdelande verksamhet (punkt 3).....	17
5. Sociala kooperativ (punkt 4).....	18
Bilaga Förteckning över behandlade förslag	19
Motioner från allmänna motionstiden.....	19

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Ny bolagsform för mindre företag

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:L267 och 2002/03:N227 yrkande 3.

Reservation 1 (m)

2. S.k. singelföretag

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:L208 och 2002/03:N306 yrkande 3.

Reservation 2 (c)

3. Ny associationsform för icke vinstutdelande verksamhet

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:So298 yrkande 15 och 2002/03:N306 yrkande 31.

Reservation 3 (m, fp, kd)

Reservation 4 (c)

4. Sociala kooperativ

Riksdagen avslår motion 2002/03:So513 yrkande 17.

Reservation 5 (v)

5. Aktiekapitalets storlek

Riksdagen avslår motion 2002/03:N396 yrkande 15.

6. Näringsförbud

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:L210 yrkande 1 och 2002/03:L308.

Stockholm den 4 mars 2003

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Marianne Carlström (s), Raimo Pärssinen (s), Jan Ertsborn (fp), Hillevi Larsson (s), Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Anneli Särnblad Stors (s), Henrik von Sydow (m), Niclas Lindberg (s), Johan Löfstrand (s) och Kerstin Fredriksson (s).

Utskottets överväganden

Ny bolagsform för mindre företag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden som gäller en ny bolagsform för mindre företag. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. *Jämför reservation nr 1 (m).*

Motionerna

Bo Lundgren m.fl. (m) anför i motion N227 att den som vill starta egen verksamhet möter ett regelsystem som är krångligt, vilket hindrar många från att våga starta eget. Motionärerna anser därför att det måste skapas en ny och förenklad företagsform för att underlätta för de allra minsta företagen. Tanken med den nya företagsformen är att förenkla kraven på redovisning och uppgiftslämnande samtidigt som kraven på ordnad bokföring och dokumentation bibehålls. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att det bör införas en ny och förenklad företagsform (yrkande 3).

Cristina Husmark Pehrsson (m) anser i motion L267 att en särskild bolagsform bör skapas för mindre företag. Enligt motionären befinner sig småföretagare ofta i ett gränsland mellan regler för företagare och anställda. Motionären anser att regeringen bör utreda behovet av en ny företagsform.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet konstaterat då liknande motionsyrkanden avstyrkts tidigare (se bl.a. bet. 1999/2000:LU10, 2000/01:LU9 och 2001/02:LU11) har frågan om införandet av en särskild bolagsform för mindre företag under 1990-talet kommit i ett delvis nytt läge till följd av de ändringar som genomförts i aktiebolagslagen (1975:1385) med anledning av att EG:s bolagsrättsliga direktiv införlivats i svensk rätt. Enligt den svenska aktiebolagslagen finns två alternativa bolagstyper utan personligt ansvar för delägarna, nämligen publika respektive privata aktiebolag. Aktiekapitalet i ett publikt aktiebolag skall uppgå till minst 500 000 kr, medan det i ett privat aktiebolag räcker med ett aktiekapital om 100 000 kr. Regelsystemet är utformat på så sätt att den ena bolagskategorin, publika aktiebolag, typiskt sett omfattar större bolag med stor spridning på aktierna, medan den andra kategorin, privata aktiebolag, företrädesvis omfattar små bolag med ett mindre antal ägare. Den svenska aktiebolagslagstiftningen har därmed fått en struktur som i sina huvuddrag överensstämmer med vad som gäller i övriga EU-länder (prop. 1993/94:196, bet. LU32).

Ett av syftena med införandet av en uppdelning mellan publika och privata aktiebolag har varit att i kommande lagstiftningsarbete kunna lägga kategoriindelningen till grund för ytterligare ändringar i aktiebolagslagen. I linje härmed beslutade riksdagen våren 1998 ändringar i aktiebolagslagen, med ikraftträdande den 1 januari 1999, som bl.a. innebär en differentiering mellan publika respektive privata aktiebolag i fråga om vissa lednings- och organisationsfrågor. För publika aktiebolag gäller att en tudelad ledningsorganisation med styrelse och verkställande direktör är obligatorisk medan lagstiftaren i fråga om privata aktiebolag i större utsträckning har överlämnat till delägarna själva att besluta om ledningsorganisationens utformning. I privata aktiebolag är således endast ett ledningsorgan, dvs. styrelsen, obligatorisk. Styrelsen skall i publika aktiebolag bestå av minst tre ledamöter, medan det i privata aktiebolag räcker med en styrelseledamot under förutsättning att det finns minst en suppleant. Också i frågor som styrelsens utseende, arbetsordning för styrelsen och kallelse till bolagsstämma innebär 1998 års lagändringar en differentiering mellan publika och privata aktiebolag där bestämmelserna för de privata aktiebolagen generellt sett är enklare och mer flexibla (prop. 1997/98:99, bet. LU26).

I sammanhanget bör vidare nämnas att Aktiebolagskommittén i början av år 2001 överlämnat sitt slutbetänkande (SOU 2001:1) med förslag till en helt ny aktiebolagslag. En viktig del av kommitténs arbete har gått ut på att göra lagen begriplig och så långt det är möjligt lättläst. Kommittén har använt sig av en konsekvent genomförd systematik, strävat efter att begränsa paragrafernas omfattning och arbetat mycket med mellanrubriker och paragrafrubriker för att göra det lätt att hitta bland bestämmelserna. Kommittén har också försökt att använda ett så enkelt språk som ämnet tillåter. Aktiebolagskommitténs slutbetänkande har remissbehandlats och förslaget bereds för närvarande inom Justitiedepartementet. Enligt uppgift kommer en lagrådsremiss att beslutas vid årsskiftet 2003/04.

Därutöver vill utskottet peka på att frågor kring regelförenkling för mindre företag kommit alltmer i blickpunkten under senare år genom bl.a. Småföretagsdelegationens arbete och tillkomsten av den s.k. Simplexenheten inom Regeringskansliet. Närmare redogörelser för pågående och planerat arbete på området finns i skrivelse 2002/03:8 Regeringens redogörelse för regelförenklingsarbetet med särskild inriktning på små företag som överlämnades till riksdagen den 3 oktober 2002. Vid sin behandling av skrivelsen uttalade näringsutskottet att regelförenklingsarbetet är av största vikt för att Sverige skall kunna utvecklas som företagarnation. De regler som berör företagandet bör vara lätta att förstå och efterleva. Näringsutskottet uttalade vidare att takten i regelförenklingsarbetet måste öka. Ett område där utskottet ansåg att det krävdes omedelbara åtgärder från regeringen gällde regelverket vid en företagsstart. Näringsutskottet föreslog att riksdagen genom ett tillkännagivande skulle anmoda regeringen att vidta de åtgärder som utskottet angivit. Riksdagen beslutade i enlighet med näringsutskottets förslag (bet. 2002/03: NU1, rskr. 2002/03:74).

Mot bakgrund av vad som sålunda har redovisats anser utskottet att motionerna L267 och N227 yrkande 3 inte bör föranleda någon riksdagens vidare åtgärd. Motionerna bör därför avslås.

S.k. singelföretag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden med krav på att en ny företagsform, s.k. singelföretag, bör införas. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. *Jämför reservation nr 2 (c).*

Motionerna

Maud Olofsson m.fl. (c) anför i motion N306 att framväxten av nya företag, framför allt i tjänstesektorn, ställer nya krav på hur regler och strukturer i samhället skall utformas, inte minst på det associationsrättsliga området. Singelföretagandet med självanställning kan, enligt motionärerna, ses som ett komplement till nuvarande företagsformer och anställning. Införandet av denna företagsform skulle gynna den del av befolkningen som bedriver verksamhet av olika slag. För att självanställning skall fungera fullt ut krävs dock att man löser olika praktiska frågor, t.ex. moms- och namnregistrering. I motionen begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall lägga fram förslag till nödvändiga lagändringar för att införa självanställning som företagsform (yrkande 3).

Sofia Larsen och Claes Västerteg (båda c) begär i motion L208 ett tillkännagivande om att regeringen skall lägga fram förslag om att införa en ny företagsform, singelföretag med självanställning. Eftersom lagutskottet vid tidigare behandling av ett liknande motionsyrkande uttalat att utskottet ser risker med en sådan företagsform anser motionärerna att en utredning bör tillsättas som skall se över hur singelföretagandet kan genomföras i praktiken.

Utskottets ställningstagande

Utskottet erinrar om att begreppet självanställning lanserades i antologin (SOU 1996:151) Bidrag genom arbete, som publicerades inom ramen för den s.k. Storstadskommitténs arbete. Självanställning beskrevs där som en enkel företagsform för en person i gränslandet mellan fast anställning och de traditionella företagsformerna. Idén fördes vidare under benämningen singelföretag av Branschsaneringsutredningen i betänkandet (SOU 1997:111) Branschsanering – och andra metoder mot ekobrott.

Branschsaneringsutredningen föreslog bl.a. att ett nytt regelsystem borde tas fram för en enklare form av företagande, s.k. singelföretag. Ett sådant företag skulle, enligt utredningen, endast gälla en persons arbete. Verksamhetsformen fick således inte förenas med anställd personal eller medhjälpare.

Vidare skulle kostnadsavdrag, skatter och avgifter vara schabloniserade och skattesatsen låg. Ersättning för utfört arbete skulle betalas in direkt av kunden till ett kontoförande organ.

Branschsaneringsutredningens förslag övervägdes av regeringen i proposition 2000/01:105 Förbud mot juridiskt eller ekonomiskt biträde i vissa fall. Regeringen gjorde där bedömningen att utredningens förslag om ett nytt regelsystem för singelföretag inte borde genomföras och hänvisade bl.a. till att singelföretagen genom den förmånliga beskattningen skulle få konkurrensfördelar jämfört med andra företag och att det förelåg en risk för att nya typer av fusk skulle uppstå, exempelvis genom att singelföretagaren sålde kostnadsverifikationer till andra företag.

Vid riksdagsbehandlingen av propositionen i maj 2001 avstyrkte utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 2000/01:LU21 ett motionsyrkande med samma inriktning som de nu aktuella. Utskottet hänvisade till riksdagens tidigare ställningstaganden i fråga om införandet av en ny bolagsform för mindre företag och till att riksdagen flera gånger tidigare avslagit närliggande motionsyrkanden på det skatterättsliga området.

När utskottet senast, våren 2002, behandlade motionsyrkanden liknande de nu aktuella hade utskottet inte ändrat uppfattning i frågan varför motionsyrkandena avstyrktes (bet. 2001/02:LU11). Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Utskottet anser alltså att det inte finns skäl för riksdagen att frånga tidigare ställningstaganden. Motionerna L208 och N306 yrkande 3 bör därför avslås.

Ny associationsform för icke vinstutdelande verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå dels ett motionsyrkande med krav på att Utredningen om icke vinstutdelande aktieföretag skall läggas ned, dels ett motionsyrkande med krav på en ny associationsform för icke vinstutdelande verksamhet. Utskottet anser att resultatet av det pågående utredningsarbetet inte bör föregripas. *Jämför reservationerna nr 3 (m, fp, kd) och nr 4 (c).*

Bakgrund

En särskild utredare fick i juli 2001 i uppdrag att biträda Justitiedepartementet med att undersöka vad som kan vara en lämplig organisationsform för icke vinstdrivande näringsliknande verksamhet av inte obetydlig omfattning, exempelvis inom sjukvårds- eller utbildningssektorn. Uppdraget redovisades i september 2001 i promemorian Frågor kring icke vinstutdelande företag. Utredaren gör i promemorian bedömningen att en icke vinstsyftande verk-

samhetsform av medlemskaraktär kan etableras enkelt och effektivt genom att aktiebolagsinstitutet kompletteras med vissa bestämmelser för icke vinstsyftande verksamhet. Det saknas således, enligt utredaren, anledning att införa en helt ny företagsform. I stället är det tillräckligt, anför det i promemorian, att införa en ny aktiebolagsform, nämligen aktiebolag utan vinstsyfte som lagtekniskt skapas genom särbestämmelser i aktiebolagslagen. Utredaren gör vidare bedömningen att ett säkerställande av restriktioner i rätten till vinstutdelning förutsätter någon form av kontrollorgan.

På grundval av promemorian tillkallade regeringen i februari 2002 en särskild utredare med uppdrag att utreda frågor om ett nytt slag av aktiebolag för icke vinstutdelande verksamhet (dir. 2002:30). Utredningen har antagit namnet Utredningen om icke vinstutdelande aktiebolag. Uppdraget skall redovisas senast den 15 september 2003

Motionerna

Bo Lundgren m.fl. (m) begär i motion So298 att riksdagen beslutar att med omedelbar verkan lägga ned utredningen om icke vinstutdelande aktiebolag. Motionärerna menar att utredningens syfte är att motarbeta nuvarande företag som bedriver verksamhet inom bl.a. skolan, barnomsorgen och äldreården (yrkande 15).

Maud Olofsson m.fl. (c) anför i motion N306 att den sociala ekonomin på senare år växt sig allt starkare när människor valt att frivilligt sluta sig samman. Allt vanligare är att människor organiserar sig för att överta verksamheter från den offentliga sektorn. För att den sociala ekonomin skall kunna fortsätta att växa är det viktigt att det finns möjlighet att utveckla dessa organisationer. I motionen begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall utreda möjligheterna att införa ytterligare associationsformer för att stödja verksamhet som varken är kooperativ eller som drivs som ideell förening, men som likväl har ett socialt, samhälls- eller allmännyttigt ändamål (yrkande 31).

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan inte ställa sig bakom de tankegångar som förs fram i motion So298 yrkande 8 och anser således att Utredningen om icke vinstutdelande aktiebolag skall slutföra sitt arbete.

Mot bakgrund av vad som har redovisats ovan kan utskottet konstatera att det pågår utredningsarbete med en inriktning som ligger väl i linje med önskemålen i motion N306 yrkande 31. Utskottet anser att resultatet av det pågående arbetet inte nu bör föregripas genom några uttalanden från riksdagens sida.

Med det anförda föreslår utskottet att motionerna So298 yrkande 15 och N306 yrkande 31 avslås.

Sociala kooperativ

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion som rör sociala kooperativ. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete. *Jämför reservation nr 5 (v).*

Motionerna

Gudrun Schyman m.fl. (v) framhåller i motion So513 att den kooperativa företagsformen får allt större intresse på det sociala området, framför allt i fråga om daghem och personalkooperativ som bildas då offentlig verksamhet avknoppas från ett landsting eller en kommun. Utomlands, företrädesvis i Sydeuropa, finns det gott om s.k. sociala kooperativ, företag som arbetar med människor som har svårt att komma ut på den reguljära arbetsmarknaden. I Sverige finns sociala kooperativ i rehabiliteringssyfte ofta i anslutning till den psykiatriska vården eller till omsorgsverksamhet. Detta innebär ett nytänkande inom den psykiatriska rehabiliteringen och har hittills uppvisat fina resultat och ökad livskvalitet för dem som ingår i kooperativen. Dessutom är kostnaderna lägre än vid traditionella behandlingsmetoder. Enligt motionärerna kan verksamhet i sociala kooperativ vara en framkomlig väg som bör uppmuntras. I dag finns det ett antal lagar som begränsar möjligheterna att inrätta eller stödja sociala kooperativ. Motionärerna anser att lagstiftningen bör ses över så att bildandet av sociala kooperativ inte förhindras eller försvåras. I motionen begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall lägga fram förslag till lagstiftning om en kooperativ företagsform (yrkande 17).

Utskottets ställningstagande

Inför ställningstagandet till den fråga som tas upp i motionen bör först erinras om att utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 1997/98:LU19 våren 1998 avstyrkte en motsvarande motion i vilken begärdes att det skulle införas särskild lagstiftning om en kooperativ företagsform anpassad för sociala kooperativ. Utskottet kunde inte finna att den associationsrättsliga lagstiftningen utgjorde hinder mot en sådan verksamhet och pekade särskilt på att den kooperativa företagsformen stärkts och fått likvärdiga arbetsvillkor jämfört med andra företag genom vissa ändringar i bl.a. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar som riksdagen beslutat om våren 1997. Det slags effekter som efterlystes av motionärerna kunde, menade utskottet, knappast uppnås genom ytterligare lagstiftningsåtgärder på det civilrättsliga området. Detta innebar emellertid inte att utskottet därmed avvisade de tankegångar som fördes fram i den då aktuella motionen. I stället fanns det skäl för att frågorna fick en närmare genomlysning i lämpligt sammanhang. Något särskilt initiativ från riksdagens sida var dock, enligt utskottets mening, inte nödvändigt.

Utskottet kan i dag konstatera att den fråga som tas upp i motionen har uppmärksamats i en rad olika sammanhang under senare år. Som exempel på detta kan nämnas att det under år 2002 presenterades en rapport från en studie angående sociala arbetskooperativ. Studien var finansierad av Rådet för arbetslivsforskning, Socialstyrelsen, NUTEK och Arbetslivsinstitutet. Rapportens syfte var att beskriva och avgränsa de sociala arbetskooperativen i Sverige i förhållande till liknande verksamheter inom den sociala ekonomin. I rapporten lämnas ett antal förslag för en utveckling av socialt entreprenörskap i sociala arbetskooperativ. Inom Näringsdepartementet pågår för närvarande en analys och beredning av rapporten.

En närmare redovisning av Regeringskansliets arbete på området finns i skriften Social ekonomi som publicerades våren 2002.

I sammanhanget bör även nämnas att statsrådet Ulrica Messing i en interpellationsdebatt den 15 november 2001 uttalat bl.a. att de sociala arbetskooperativen är utmärkta exempel på att det går att hitta former mellan det offentliga och det privata som ger många människor nya möjligheter till arbete, större makt över den egna situationen och ett bättre liv i gemenskap med andra. När studien angående sociala arbetskooperativ är klar kan man, enligt statsrådet, på allvar börja diskutera hur man skall kunna komma till rätta med eventuella problem, vilka regeljusteringar som kan behövas och hur dessa i så fall skall utformas (svar på interpellation 2001/02:44).

Mot bakgrund av vad som nu redovisats kan utskottet konstatera att motionsfrågan, i linje med utskottets förhoppningar våren 1998, uppmärksamats i skilda sammanhang och att det pågår arbete med en inriktning som ligger helt i linje med motionärernas önskemål. Utskottet anser därför inte att det finns skäl för riksdagen att nu ta initiativ till några ytterligare åtgärder på området. I stället bör resultatet av det pågående arbetet avvaktas.

Med det anförda föreslår utskottet att motion So513 yrkande 17 avslås.

Aktiekapitalets storlek

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om sänkning av den lägsta gränsen för aktiekapitalet. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida.

Bakgrund

Enligt 1 kap. 3 § aktiebolagslagen (1975:1385) gäller att aktiekapitalet i ett publikt aktiebolag skall uppgå till minst 500 000 kr och i ett privat aktiebolag till minst 100 000 kr. Nu gällande beloppsgränser infördes, med ikraftträdande den 1 januari 1995, i samband med att aktiebolagen uppdelades i två olika typer av bolag, publika respektive privata aktiebolag. Dessförinnan gällde sedan år 1973 en lägsta gräns för aktiekapitalet på 50 000 kr (prop. 1993/94:196, bet. LU32).

Motionen

Ingegerd Saarinen (mp) anför i motion N396 att det har blivit svårare att starta aktiebolag sedan gränsen för det lägsta aktiekapitalet höjts. För många företag är inte pengar det viktigaste kapitalet utan t.ex. kunskap. Detta kunskapskapital har ofta större betydelse för möjligheten att driva företag framgångsrikt än vad pengar har. Motionären anser att den lägsta gränsen för aktiekapitalet bör sänkas till 60 000 kr (yrkande 15).

Utskottets ställningstagande

Frågan om lägsta gräns för aktiekapitalet, med anledning av flera motionsyrkanden, var föremål för ingående överväganden i samband med att nu gällande beloppsgränser beslutades av riksdagen våren 1994. Utskottet erinrade därvid, i sitt av riksdagen godkända betänkande 1993/94:LU32, om att aktiekapitalets syfte är att skydda borgenärerna och att utgöra en slags garanti för bolagets fordringsägare. En avsevärd höjning av gränsen för lägsta tillåtna aktiekapital skulle därför, ansåg utskottet, innebära en förstärkning av borgenärernas ställning, vilket i sin tur skulle komma bolagen själva till del på så sätt att det skulle bli lättare att erhålla kredit. En väsentlig höjning skulle även motverka förekommande missbruk av aktiebolagsformen. Å andra sidan konstaterade utskottet att aktiekapitalets storlek inte var helt avgörande för borgenärernas skydd. En kraftig höjning av aktiekapitalet torde inte heller innebära någon garanti för att aktiebolagsformen inte skulle missbrukas. En alltför kraftig höjning skulle vidare, anförde utskottet, kunna innebära svårigheter för ägare av mindre aktiebolag att införskaffa ytterligare kapital och driva verksamheten vidare i bolagsform och även försvåra nyetablering. Vid en samlad bedömning kom utskottet fram till att den i den då aktuella propositionen föreslagna lägsta beloppsgränsen, 100 000 kr, var väl avvägd och borde godtas. Utskottet tillstyrkte därför propositionen i denna del.

Enligt utskottets bedömning har det inte framkommit någon omständighet som utgör skäl att nu ompröva riksdagens tidigare ställningstaganden i fråga om lägsta beloppsgräns för aktiekapitalet i privata aktiebolag. Motion N396 yrkande 15 bör därför avslås.

Näringsförbud**Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden med krav på skärpning av reglerna om näringsförbud i samband med konkurs. Med hänvisning till pågående myndighetsarbete anser utskottet att någon åtgärd med anledning av motionerna inte är påkallad.

Bakgrund

Lagen (1986:436) om näringsförbud har till ändamål att förhindra att personer som orsakar stora skador genom sin näringsverksamhet skall kunna fortsätta med detta. Lagen innebär en möjlighet att ingripa med förbud i ett fall då det skulle framstå som stötande om en person som har begått allvarliga oegentligheter i näringsverksamhet trots detta skulle få fortsätta att ägna sig åt sådan verksamhet. Vid lagens tillämpning skall allmänpreventiva hänsyn tas samtidigt som det är viktigt att rättssäkerheten för den enskilde blir tillfredsställande.

Vid prövningen skall särskilt beaktas om förfarandet varit systematiskt eller syftat till betydande vinning, om det medfört eller varit ägnat att medföra betydande skada eller om näringsidkaren tidigare dömts för brott i näringsverksamhet (3 §). Om näringsverksamheten har bedrivits av en juridisk person finns i 4 § regler om vilka som får meddelas näringsförbud. Ett näringsförbud skall vara tidsbegränsat och gälla under lägst tre och högst tio år (5 §). Den som är underkastad näringsförbud får i princip inte driva näringsverksamhet. I 6 § finns en uppräkningslista av vad den som är underkastad näringsförbud inte får göra.

Frågor om näringsförbud prövas av allmän domstol på talan av allmän åklagare eller, i vissa fall, av kronofogdemyndighet (8 och 8 a §§). Tillsynen över efterlevnaden av meddelade näringsförbud utövas av kronofogdemyndigheten i den ort där den som har meddelats förbudet är bosatt. Överträdelse av ett meddelat näringsförbud är straffbart.

Frågan om näringsförbudsinstitutet fungerar effektivt har aktualiserats i olika sammanhang. Förslag om en översyn i skilda avseenden av reglerna om näringsförbud har vid flera tillfällen förts fram i motioner till riksdagen. Under 1990-talet har också flera ändringar vidtagits i lagen om näringsförbud. Näringsförbudslagsutredningen föreslog i betänkandet (SOU 1997:123) Ett effektivare näringsförbud en ny lag om näringsförbud, som bl.a. innebar att möjligheterna att meddela näringsförbud utvidgas. Den principiella nyheten i förslaget var att det skulle införas ett antal presumptionsregler för näringsförbud, där presumptionen kan brytas om särskilda skäl talar mot förbud. En sådan presumtion gällde bl.a. vid konkurs om näringsidkaren två eller flera gånger tidigare under de senaste tio åren i den egenskapen varit inblandad i konkurser. Enligt förslaget skulle näringsförbud också kunna meddelas vid grova åsidosättanden av bl.a. marknads- och konkurrensrättsliga regler, arbetsmiljö- och miljöregler eller civilrättsliga skyldigheter.

Näringsförbudslagsutredningens förslag i nu redovisade delar har inte lett till lagstiftning.

Motionerna

I motion L210 av Barbro Feltzing (mp) begärs ett tillkännagivande om att det skall införas lagstiftning som innebär att fler än fem konkurser skall vara hinder mot fortsatt näringsverksamhet (yrkande 1).

Lennart Klockare och Ann-Kristine Johansson (båda s) framför i motion L308 krav på skärpning av reglerna om näringsförbud. Enligt motionärerna måste oseriösa personer med många konkurser bakom sig förhindras att driva näringsverksamhet. Den som visar sig olämplig att driva näringsverksamhet och inte följer gällande regler måste, enligt motionärerna, på ett effektivare sätt än i dag kunna åläggas näringsförbud.

Pågående arbete

Ekobrottsmyndigheten (EBM), Patent- och registreringsverket (PRV) samt Riksskatteverket (RSV) beslutade i juni 2002 att i samverkan ta fram en rapport som belyser hur näringsförbudens efterlevnad kan förbättras. I rapporten kommer förslag till lagändringar och andra åtgärder som kan bidra till att näringsförbudsinstitutet blir mera verkningsfullt att lämnas. Bakgrunden till projektet är att regeringen i myndighetsgemensamma mål och riktlinjer för åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten årligen har uttalat att myndigheterna skall effektivisera handläggningen av frågor om näringsförbud så att lagstiftarens intentioner om näringsförbud som ett aktivt vapen i kampen mot den ekonomiska brottsligheten kan förverkligas.

Enligt projektplanen skall först en undersökning göras avseende kronofogdemyndigheternas tillsyn mot vart och ett av de näringsförbud som påbörjats under andra halvåret 2002 eller som börjat gälla tidigare och fortfarande gällde den 31 december 2002. Vidare skall en närmare studie göras av omständigheterna kring och åtgärder med anledning av anmälda misstänkta överträdelse av näringsförbuden. Därefter skall en analys göras av behovet av åtgärder för att förbättra efterlevnaden.

Undersökningen kommer att bli en totalundersökning, dvs. undersökningspopulationen kommer att omfatta samtliga pågående och påbörjade näringsförbud under andra halvåret 2002 och som inte avslutats den 31 december 2002. RSV skall tillhandahålla speciella frågeformulär där kronofogdemyndigheten skall dokumentera tillsynsåtgärderna och resultaten av dessa. Senast den 1 maj 2003 skall, enligt projektplanen, en avidentifierad sammanställning av kronofogdemyndigheternas svar presenteras för EBM och PRV. Vidare skall EBM vid samma tidpunkt presentera en sammanställning avseende utredningar om domar rörande överträdelse av näringsförbud. Därefter skall de myndigheter som deltar i projektet gemensamt analysera behovet av åtgärder för att förbättra efterlevnaden och tillsammans ta fram en rapport.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan har EBM, PRV och RSV beslutat att i samverkan ta fram en rapport som belyser hur näringsförbudens efterlevnad kan förbättras. I rapporten kommer förslag till lagändringar och andra åtgärder som kan bidra till att näringsförbudsinstitutet blir mera verkningsfullt att lämnas. En slutrapport skall lämnas senast den 31 december 2003. Utskottet anser att myndigheternas gemensamma projekt är välkommet, och utskottet kommer att följa myndigheternas arbete.

Mot bakgrund av vad som nu redovisats anser utskottet att det inte finns skäl att föreslå någon riksdagens åtgärd med anledning av motionerna L210 yrkande 1 och L308, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna.

Reservationer

1. Ny bolagsform för mindre företag (punkt 1)

av Inger René, Bertil Kjellberg och Henrik von Sydow (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation nr 1.

Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:N227 yrkande 3 och bifaller delvis motion 2002/03:L267.

Ställningstagande

Vi anser, i likhet med motionärerna, att det krävs en rad förändringar för att Sverige skall bli ett land som bättre än andra attraherar och stimulerar företagande. Genomgripande förändringar måste ske när det gäller företagens skyldigheter att lämna uppgifter till det offentliga. Varje ny propå om skyldigheter för företagen, som innebär ökad administration, måste prövas mycket noggrant.

Den som i dag vill starta egen verksamhet möter ett regelsystem som är krångligt, vilket hindrar många från att våga starta eget. Vi anser därför att det måste skapas en ny och förenklad företagsform för att underlätta för de allra minsta företagen, enskilda firmor med någon eller några anställda. Tanken med den nya företagsformen är att förenkla kraven på redovisning och uppgiftslämnande samtidigt som kraven på ordnad bokföring och dokumentation bibehålls. Exempel på företag där ett nytt regelsystem skulle fungera väl är olika former av serviceföretag. Vårt långsiktiga mål är dock att alla företag, oavsett storlek, inte skall belastas av fler regler eller mer uppgiftslämnande än vad som är absolut nödvändigt. Det får ankomma på regeringen att framlägga erforderliga lagförslag.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion N227 yrkande 3 och med delvis bifall till motion L267, som sin mening ge regeringen till känna.

2. S.k. singelföretag (punkt 2)

av Viviann Gerdin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation nr 2.

Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:L208 och 2002/03:N306 yrkande 3.

Ställningstagande

Jag kan, i likhet med motionärerna bakom motionerna L208 och N306, konstatera att utvecklingen inom näringslivet, särskilt inom tjänstesektorn, ställer nya krav på hur regler och strukturer i samhället utformas. Detta gäller inte minst lagstiftningen på det associationsrättsliga området. Enligt min uppfattning vore s.k. singelföretag med självanställning ett bra komplement till nuvarande företags- och anställningsformer som skulle gynna dem som bedriver verksamhet av flera olika slag. För att singelföretagandet skall fungera fullt ut krävs dock att en utredning ges i uppdrag att förnya och förenkla dagens regelverk rörande kriterierna för F-skattsedel, firmaregistrering, momsregistrering och försäkringsavtal. Regeringen bör därför snarast tillsätta en utredning med uppdrag att underlätta och möjliggöra införandet av den nu beskrivna företagsformen.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna L208 och N306 yrkande 3, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Ny associationsform för icke vinstutdelande verksamhet (punkt 3)

av Inger René (m), Jan Ertsborn (fp), Yvonne Andersson (kd), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp) och Henrik von Sydow (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation nr 3.

Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:So298 yrkande 15 och avslår motion 2002/03:N306 yrkande 31.

Ställningstagande

Den ideella sektorn ger möjlighet att finna former för att uträtta viktiga tjänster som annars inte blir utförda, därför att det offentliga inte kan prioritera dem och därför att de är ointressanta för vinstdrivande företag. Liksom motionärerna bakom motion N306 anser vi att det är angeläget att den ideella sektorn ges bästa tänkbara förutsättningar att fortsätta att växa. Genom samverkan mellan offentliga, privata och ideella aktörer öppnas möjligheter att ta ansvar för t.ex. viktiga välfärdstjänster.

Vi bedömer dock att dagens associationsformer inte lägger några hinder i vägen för den ideella sektorns fortsatta utveckling och är därför inte beredda att tillstyrka motion N306 i denna del. Den ideella sektorn kan organiseras på många olika sätt, t.ex. genom ekonomiska eller ideella föreningar, stiftelser,

handelsbolag, kommanditbolag och aktiebolag, och aktörerna kan inom ramen för den valda associationsformen själva välja att närmare organisera verksamheten utifrån de givna förutsättningarna.

Det finns exempelvis inget som tvingar ett aktiebolag att driva sin verksamhet i strikt vinstmaximerande syfte. Bolagets ägare drar själva upp riktlinjerna för verksamheten, och det finns många fall där aktiebolag har bildats utan att ägarnas avsikt varit att maximera vinst eller över huvud taget göra vinstutdelningar. Mot denna bakgrund finns heller ingen anledning att utreda ett nytt slag av aktiebolag för icke vinstutdelande verksamhet, och den av regeringen tillsatta utredningen i detta ämne bör därför läggas ned.

Vad som anförts i reservationen bör enligt vår mening riksdagen, med bifall till motion 2002/03:So298 yrkande 15 och avslag till motion 2002/03:N306 yrkande 31, som sin mening ge regeringen till känna.

4. Ny associationsform för icke vinstutdelande verksamhet (punkt 3)

av Viviamn Gerdin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation nr 4.

Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:N306 yrkande 31 och avslår motion 2002/03:So298 yrkande 15.

Ställningstagande

Den sociala ekonomin har på senare år växt sig allt starkare när människor valt att frivilligt sluta sig samman. Allt vanligare är att människor organiserar sig för att överta verksamheter från den offentliga sektorn. Genom den sociala ekonomin ökar bl.a. människors möjlighet till delaktighet och välfärden förbättras. Som framhålls i motion N306 kräver den pågående utvecklingen och tillväxten inom den sociala ekonomin förändringar i samhällets övriga strukturer, bl.a. på det associationsrättsliga området. Jag anser därför att regeringen snarast bör lägga fram lagförslag i syfte att möjliggöra inrättandet och stödjandet av företagsformer som varken är kooperativ eller ideella föreningar, men som ändå har ett socialt, samhälleligt eller allmännyttigt ändamål.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion N306 yrkande 31 och med avslag på motion So298 yrkande 15, som sin mening ge regeringen till känna.

5. Sociala kooperativ (punkt 4)

av Tasso Stafilidis (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation nr 5.

Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:So513 yrkande 17.

Ställningstagande

I likhet med motionärerna bakom motion So513 anser jag att den kooperativa företagsformen får allt större intresse på det sociala området, framför allt i fråga om daghem och personalkooperativ som bildas då offentlig verksamhet avkoppas från ett landsting eller en kommun. Utomlands, företrädesvis i Sydeuropa, finns det gott om s.k. sociala kooperativ, företag som arbetar med människor som har svårt att komma ut på den reguljära arbetsmarknaden. I Sverige finns sociala kooperativ i rehabiliteringssyfte ofta i anslutning till den psykiatriska vården eller till omsorgsverksamhet. Detta innebär ett nytänkande inom den psykiatriska rehabiliteringen och har hittills uppvisat fina resultat och ökad livskvalitet för dem som ingår i kooperativen. Dessutom är kostnaderna lägre än vid traditionella behandlingsmetoder. Enligt min mening bör verksamheterna inom de sociala kooperativen uppmuntras. I dag finns det ett antal lagar som begränsar möjligheterna att inrätta eller stödja sociala kooperativ.

Jag anser att lagstiftningen bör ses över så att bildandet av sociala kooperativ inte förhindras eller försvåras. Inom Regeringskansliet pågår visserligen ett utredningsarbete på området men jag anser att arbetet går för långsamt. Jag anser därför att regeringen skyndsamt skall lägga fram förslag till lagstiftning om en kooperativ företagsform.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion So513 yrkande 17, som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden

2002/03:L208 av Sofia Larsen och Claes Västerteg (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av en ny företagsform nämligen singelföretag.

2002/03:L210 av Barbro Feltzing (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförs om införande av lagstiftning innebärande att fler än fem konkurser skall vara hinder för fortsatt näringsverksamhet.

2002/03:L267 av Cristina Husmark Pehrsson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att regeringen låter utreda behovet av en ny företagsform.

2002/03:L308 av Lennart Klockare och Ann-Kristine Johansson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skärpta regler för brottslig näringsverksamhet.

2002/03:So298 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

15. Riksdagen beslutar att med omedelbar verkan lägga ned utredningen om en alternativ aktiebolagsform (dir. 2002:30), i enlighet med vad som anförs i motionen.

2002/03:So513 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

17. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till en lagstiftning om en kooperativ företagsform enligt vad i motionen anförs om möjligheter att inrätta sociala kooperativ.

2002/03:N227 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en ny och förenklad företagsform.

2002/03:N306 av Maud Olofsson m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändringar för att införa självanställning som företagsform.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att se över möjligheten att inrätta ytterligare associationsformer för att stödja företagsformer som varken är kooperativ eller ideella föreningar men som ändå har ett socialt, samhälls- eller allmännyttigt ändamål.

2002/03:N396 av Ingegerd Saarinen (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om sänkt kapitalinsats för dem som vill starta aktiebolag.